

Nasjonalt minnested etter 22. juli

**KOROs gjennomføring av oppdrag om
konkurranse og forprosjekt**

30. juni 2025

Innhold

Introduksjon	3
Oppdraget fra departementet	3
Forberedelser og prosjektetablering	4
Utllysning av konkurranse og lansering av kunnskapsserie	5
Juryens arbeid	7
Konkurransens første trinn	8
10 forslag til minnested	11
Reaksjoner på forslagene	15
Konkurransens andre trinn	16
Tre videreutviklede forslag	19
Reaksjoner på forslagene	21
Kåring av vinner	22
Utarbeidelse av forprosjekt	25

Om dette dokumentet:

I dette dokumentet beskrives prosessen KORO har gjennomført for å utføre oppdraget, konkurransen og utarbeide et forprosjekt. Forprosjektet, basert på Matias Faldbakkens vinnerforslag *En opprettholdelse* ble levert til Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet 16. juni 2025.

Fotograf Niklas Hart har deltatt ved mange av aktivitetene underveis, og dokumentert arbeidet. Med mindre annet er oppgitt er alle foto av Niklas Hart.

KOROs interne prosjektgruppe har bestått av:

- Prosjektleder Mari Magnus, epost: mm@koro.no
- Kurator Trude Schjelderup Iversen, epost: ti@koro.no
- Kurator formidling: André Gali, ag@koro.no

Kontakt oss gjerne med spørsmål om arbeidet!

Introduksjon

Bombeangrepet i Oslo og massedrapene på Utøya 22. juli 2011 er de verste terrorhandlingene i Norge i fredstid. Åtte mennesker ble drept i regjeringskvartalet og 69 mennesker ble drept på AUFs sommerleir på Utøya, de fleste av disse var ungdommer. Mange flere ble skadet og utsatt for akutt livsfare i regjeringskvartalet og på Utøya. Ødeleggelsene var enorme.

Angrepene var politisk motiverte og utført av en høyreekstrem, norsk terrorist. De var rettet mot grunnleggende demokratiske institusjoner, mot Arbeiderpartiet spesielt og politisk engasjert ungdom på AUFs sommerleir. Grusomhetene i terroristens handlinger savner sidestykke i norsk historie.

I tiden som fulgte oppsto det spontane minnesteder og minnemarkeringer der folk la ned blomster, bilder og små gjenstander til minne om de døde. I 2012 bestemte regjeringen at det skulle etableres offisielle minnesteder i Hole kommune og regjeringskvartalet, som hedret de døde, overlevende, hjelpemennskaper og frivillige etter angrepene.

Historikken med de nasjonale minnestedene er lang, og har inkludert kontroverser og sterke meningsmotsetninger, kansellerte prosjekter og rettssaker. KORO tidligere oppdrag om minnesteder ble avsluttet i 2017. Oppdrag med å realisere det midlertidige minnested i regjeringskvartalet og et nasjonalt minnested ved Utøyakaia ble gitt til Statsbygg i 2017. Det midlertidige minnestedet ble åpnet i regjeringskvartalet i 2018. Minnestedet ved Utøyakaia i Hole kommune åpnet i juni 2022.

Historikken har vist oss at arbeidet med minnesteder ikke bare handler om et verk eller et sted, men også en prosess, der publikums reaksjon og relasjon til verket inngår.

Oppdraget fra departementet

6.mai 2022 ga daværende oppdragsdepartement Kommunal og distriktsdepartementet KORO i oppdrag å gjennomføre en konkurranse og utvikle et forprosjekt med sikte på å etablere det nasjonale minnestedet etter 22.juli i regjeringskvartalet. Av oppdragsbrevet gikk det fram at KORO skulle gjennomføre en åpen prekvalifisering og påfølgende lukket konkurranse i to trinn. Kandidater til lukket konkurranse og til slutt en vinner skulle pekes ut av en tverrfaglig jury.

[Oppdragsbrevet](#) sa videre at KORO skulle ha tett dialog med Statsbygg og 22. juli-senteret, og at nasjonal støttegruppe etter 22. juli og AUF skal involveres på egnet måte underveis. AUF og støttegruppen skulle inviteres til å peke ut hvert sitt jurymedlem. Ansatte, departementer og DSS skulle også involveres på en god måte.

Departementet la i det hele tatt stor vekt på forankring, medvirkning og kommunikasjon i oppdraget og det står blant annet:

Proessen blir en del av fortellingen til fremtidige generasjoner om nasjonens reaksjoner etter 22. juli 2011. Proessen skal gjennomføres slik at den bidrar til at vi får et nasjonalt minnested i regjeringskvartalet som har høy legitimitet i befolkningen. God forankring og involvering i ulike deler av prosessen er derfor svært viktig.

Forberedelser og prosjektetablering

Fra høsten 2022 startet KORO arbeidet med oppdraget: KORO etablerte prosjektet, nedsatte jury og forberedte konkurransegjennomføringen. Som et sentralt grunnlagsdokument utarbeidet KORO «[Program for forprosjekt](https://koro.no/content/uploads/2023/09/Innspill-til-horing-og-KOROs-vurdering-av-disse.pdf)» som et styringsverktøy for prosessen. Dokumentet ble sendt på høring, og justert etter innspill. Innspill og vurdering av disse er fremgår her: <https://koro.no/content/uploads/2023/09/Innspill-til-horing-og-KOROs-vurdering-av-disse.pdf>

Det overordnede målet for oppdraget ble fastsatt av departementet etter høring og lyder:

Det nasjonale minnesteet etter terrorangrepene i regjeringkvartalet og på Utøya 22. juli 2011 er et betydningsfullt sted å samles, minnes og reflektere for oss som samfunn, for alle berørte, og for de som mistet sine nære.

6 føringer utdyper det overordnede målet, disse er lagt til grunn for prosessen i fase 1, konkurranse og juryering:

1. Minnesteet har kunstnerisk integritet, høy kvalitet og er et bidrag til hvordan vi minnes og reflekterer over 22. juli, nå og i fremtiden.
2. Minnesteet bidrar til refleksjon over årsaker og konsekvenser av terrorangrepene, og verdiene som ble angrepet 22. juli.
3. Minnesteet bidrar til et varig minne om dem som ble drept eller skadet.
4. Det nasjonale minnesteet er for alle: etterlatte, overlevende, frivillige, hjelpemannskaper, de som mistet gode venner, kollegaer eller en trygg arbeidsplass, oss som samfunn og individer, nåværende og framtidige generasjoner.
5. Sammen med læringssentrenes arbeid, forskning og skoleverk, det politiske apparatet og den kritiske offentligheten, inngår minnesteet i samfunnets kontinuerlige arbeid med å hindre lignende angrep og motvirke tankegodset som ligger til grunn.
6. Prosessen fram til endelig utforming er en del av samfunnets forvaltning og forhandling om minnet etter 22. juli. En inkluderende og involverende prosess med rom for reaksjoner og offentlig samtale vektlegges som en vesentlig del av arbeidet.

I program for forprosjekt ble også plan for forankring, medvirkning, kommunikasjon og formidling fastsatt. For å sikre involvering i konkurransen ble det besluttet noen viktige faser og prinsipper:

- **Lyttefase:** Konkurransedeltagerne skal møte viktige aktører ved oppstart for å få en god forståelse av oppdraget.
- **Åpenhet og en større offentlighet:** De ti skisseforslagene skal offentliggjøres, og det skal være rom for offentlige reaksjoner på og samtale om forslagene.
- **Jurystøtte:** Juryen vil være suveren i sine valg, og det er en forutsetning for gjennomføringen av en konkurranse at juryens beslutning er endelig. Men juryen skal få innspill fra ulike miljøer, slik at ulike stemmer har blitt hørt når juryen gjør sine vurderinger.
- **Videreutviklingsfase:** Tre forslag velges av juryen for videreutvikling før det kåres en vinner. Videreutviklingsfasen vil omfatte innspill fra ulike brukermiljøer, samt samarbeid med Statsbygg for å realitetsorientere og optimalisere forslagene.

Utlysning av konkurranse og lansering av kunnskapsserie

18. september 2023 lyste KORO ut en internasjonal invitasjon til en åpen prekvalifisering. Utlysning av konkurransen finner du her: <https://koro.no/apen-utlysning-nasjonalt-minnsted-etter-22-juli/>.

Samtidig med utlysning lanserte KORO første seminar i kunnskaps-serien «Memorials and Society: forventninger, forhandlinger og kunstneriske bearbeidelser», en seminarrekke som har fulgt fase 1 gjennom hele konkurranseprosessen. Seminarserien har belyst relevante problemstillinger som knyttes til minnesteder, monumenter og minneverk i dag.

Jørgen Frydnes og Camille Norment på første seminar i kunnskapsserien, 21. september 2023; Multidirectional memorials

Trude Schjelderup Iversen og deltagere på første seminar i kunnskapsserien, 21. september 2023.

Med bakgrunn i kontroverser og høylytte debatter rundt minnesteder ønsket KORO at kunnskapsserien skulle bidra til at den offentlige samtalen kunne bygge på kunnskap, opplysning og tilgjengeliggjøring av spørsmålene som preger fagfeltet i dag.

KORO har holdt 6 seminarer i serien, opptak fra alle seminarene ligger på KOROs hjemmeside. <https://koro.no/koro-lanserer-kunnskapsserie-om-minnsteder/>

Innen fristen 1. november 2023 mottok KORO 220 søknader fra kunstnere og arkitekter som ønsket å delta i konkurransen om minnesteedet. Søkerne leverte ikke forslag til minnesteet, men ble vurdert på bakgrunn av motivasjonsbrev, referanseprosjekter og CV. Det ble søkt om å delta som grupper og enkeltpersoner og søkerlisten ble offentliggjort.

Flere medier omtalte utlysningen og søkerlisten, som ble offentliggjort på KORO's nettsider: <https://koro.no/sterke-sokere-til-nasjonalt-minnesteet-etter-22-juli-i-regjeringsskvartalet/>

Seminar nr. 2 i kunnskapsserien ble gjennomført 10. november rett før søkerlisten ble offentliggjort.

Outi Pieski og Trude Schjelderup Iversen på andre seminar i kunnskapsserien, 10 november 2023, performative memorials.

Kunnskapsserien ble en møteplass på tvers av fagfelt og miljøer. Til venstre jurymedlem Mohamed Abdi i samtale med Miki Gebrelu, Til høyre Suzanne Lacy. Lacy ble senere kvalifisert til å delta i konkurransen.

Juryens arbeid

Juryen ble oppnevnt av KORO etter å ha drøftet sammensetning og mandat med departementet. AUF og støttegruppen oppnevnte egne representanter,

Juryen for konkurransen har bestått av:

Marianne Borgen , Juryens leder
Mohamed Abdi , lærer og skribent
Regitze Schäffer Botnen, styremedlem Den Nasjonale Støttegruppen etter 22.juli
Mathias Danbolt , professor ved Københavns universitet
Øystein Rø , arkitekt *
Lena Fahre , Direktør for 22.juli-senteret
Ingeborg Hjort , Faglig leder på Falstadsenteret
Trude Schjelderup Iversen , seniorkurator og kurator for minnestedet, KORO
Nora Ceciliedatter Nerdrum , sjefskurator og seksjonsleder, KORO
Camille Norment , kunstner
Fabian Wahl Sandvold , sentralstyremedlem i AUF

*Hege Maria Eriksson, Statsbygg var medlem av juryen fram til april 2023. På grunn av inhabilitet som følge av at Eriksson byttet jobb ble hun erstattet av arkitekt Øystein Rø.

Les mer om jurymedlemmene her: <https://koro.no/content/uploads/2023/09/juryen-Bioer-oppdater.pdf>

Juryen har fulgt konkurransen fra utvelgelse av 10 kandidater til lukket konkurranse, valg av tre finalister og råd om videreutvikling til de forslagene og til slutt kåring av endelig vinner.

[Juryreglementet](#) satte rammene for juryens mandat, og juryen møttes over en rekke samlinger fra desember 2023, til april 2025 slik det framgår av møteplanen.

Konkurransens første trinn

Juryens første samling ble lagt til Utøya og 6. desember 2023 valgte juryen ut ti deltagere som skulle inviteres til første trinn av den lukkede konkurransen. Beslutningen ble tatt på bakgrunn av en innstilling fra KORO. Samtlige takket ja, og deltagerne ble offentliggjort i januar 2023. Det ti inviterte deltagerne var:

- Anna Daniell
- A K Dolven og Cathrine Vigander
- Beate Hølmebakk og Per Tamsen
- Henning Sunde, Hanne Tyrmi og Rainer Stange
- Kjetil Trædal Thorsen og Jorunn Sannes
- Marianne Heier
- Matias Faldbakken
- Merete Røstad og Jad El Khoury
- Raqs Media Collective (Monica Narula, Jeebesh Bagchi og Shuddhabrata Sengupta)
- Sumayya Vally og Suzanne Lacy.

Les mer om de ti her: <https://koro.no/disse-skal-levere-skisseforslag-til-minnestedet-i-regjeringskvartalet/>

10-12 januar 2024 var de ti deltagerne samlet til en obligatorisk oppstarts samling over tre dager. Programmet bestod av møter med KORO's prosjektorganisasjon og introduksjon til oppdraget, besøk på 22. juli-senteret med vitnefortellinger.

Et planlagt besøk til Utøya måtte flyttes til Sundvollen på grunn av is på Tyrifjorden. På Sundvollen møtte deltagerne representanter fra Utøya AS, AUF og Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli. På samlingens siste dag ble det gjennomført et felles seminar for jury og deltagerne med introduksjon til regjeringskvartalet, historisk, som arbeidsplass og som åsted. Oppstarts-samlingen ble avsluttet med befarings i regjeringskvartalet.

Rammene for konkurransen, krav til leveranse og deltagelse framgår av [konkurransprogrammet for trinn 1](#)

Oppstarts-seminar for konkurransedeltagere og jury 12. januar 2024

Oppstarts-befaring for deltagere 12. januar 2024. Jad El Khoury i Statsbyggs infosenter før befaring.

De ti deltagerne traff KORO underveis i arbeidet med skisseforslaget, og traff hverandre igjen på tur til Utøya i 3. april 2024. Gjennom oppstarts-samling og tur til Utøya oppsto en utveksling og kollektivitet mellom de ti deltagerne, som fikk større betydning enn KORO hadde forutsett på forhånd.

Prosessen er omtalt i artikkelen <https://koro.no/hva-er-et-godt-minneste-i-dag/>

Matias Faldbakken og Shuddabrata Sengupta på Utøya 3.april 2024

Jorunn Sannes og Ninni Kate Rognli ved lysningen, Beate Hølmekbakk på kjærlighetsstien, Utøya 3. april 2024

Underveis i konkurransens første trinn gjennomførte KORO et tredje seminar i kunnskapsserien.

Til venstre Britta Marrakatt Labba i samtale med Trude Schjelderup Iversen. Til høyre Esther Shalev-Gertz, på seminaret Social memorials 15. mars 2024

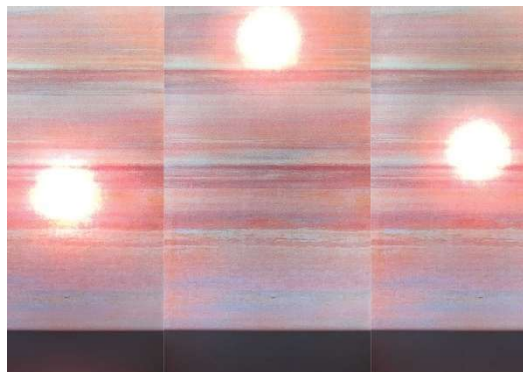
Til venstre Cathrine Thorleifsson, til høyre konkurransedeltagere Jorunn Sannes, Cathrine Vigander og A K Dolven, på seminaret Social memorials 15. mars 2024.

10 forslag til minnested

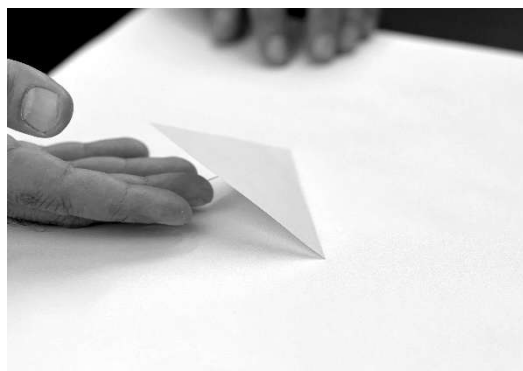
6. juni 2024 presenterte de ti deltagerne sine skisseforslag. Dette ble gjort som et heldags-seminar på Nasjonalmuseet, og inngikk i kunnskapsserien. Ved å høre deltagerne selv fortelle om sine forslag og sine kunstneriske prosesser fikk tilhørere og jury et unikt innblikk i en prosess som var underveis.

Juryen fikk presentert de 10 forslagene samtidig som offentligheten. NRK og annen presse dekket arrangementet bredt. Salen var fullsatt med 200 deltagere fra ulike felt og miljøer, inkludert bred interesse fra presse og media. Om lag 800 fulgte presentasjonene på strømming.

A K Dolven presenterte sitt og Cathrine Vigander sitt forslag, med hjelp fra Aksel Ree. *Plassen og Solen* er et ni meter høyt soltårn i tynn, arktisk marmor, som viser et variert skydekke når solen beveger seg sakte mot toppen og ned til 22. juli-senteret. Langsidene som rammer inn plassen for minnestedet blir sitteplasser for ro og refleksjon. Selve plassen får fotspor i betong i et deltakende prosjekt tenkt utformet i samarbeid med ofrene for terroren.

Merete Røstad og Jad El Koury presenterte sitt forslag. 'The Fold' består av tre lag. Det øverste, ytre laget er et felles, levende og gresskledd uterom med sitteplasser og vannspeil; det mellomste markerer inngangen til 22. juli-senteret, og viser navnene til de 77 terrorofrene. Et gardin av sildrende vann setter rammen for ro og refleksjon, og leder vei til det tredje laget: 22. juli-senteret.

Matias Faldbakken presenterte sitt forslag. *En opprettholdelse* er en torgskulptur med utgangspunkt i stålrigger som ble brukt til å flytte Pablo Picassos *Fiskerne* fra den revne Y-blokka over til den nye A-blokka i regjeringskvartalet. Riggeren skal fylles med en mosaikk eller et glassmaleri, som et verdig minne etter de drepte i terrorangrepet og et samlingspunkt for besøkende.

Marianne Heier presenterte sitt forslag. *Jord* er utformet som en eggformet kuppel i murstein og leire, med en urtehage rundt. Innvendig er strukturen et arbeidssted for jordmødre, utvendig er den et minnesteid for offentligheten. Prosjektet løfter frem jordmoren som symbolsk figur ved terskelen til livet, og representere en konkret motsats til tankegodset bak terrorangrepet 22. juli.

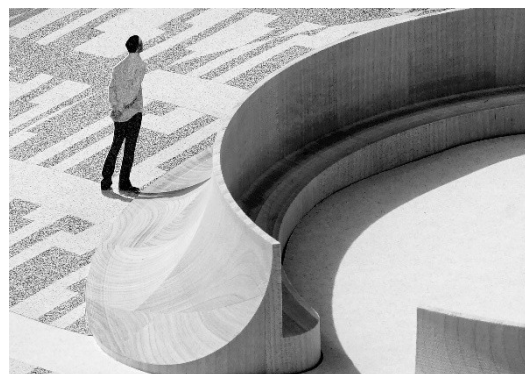

Rainer Stange og Hanne Tyrmi presenterte sitt og Henning Sundes forslag 'En minnelund for 22. juli'. Store bronseskulpturer av kappede trær rammes inn av en lund med grønne vekster. Minnelunden representerer tiden som stoppet og tiden som kommer. Navnene på de drepte i terrorangrepet står som årringer i en stor stubbeskulptur ved inngangen.

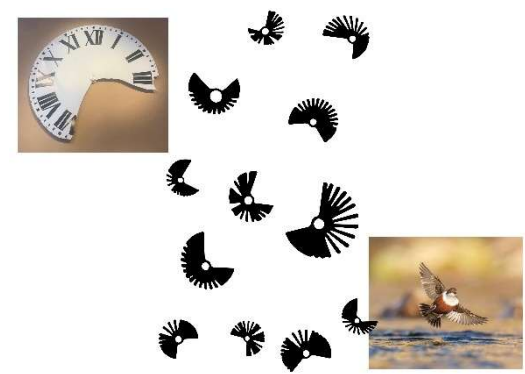

Anna Daniell presenterte sitt forslag.

Med *En varde for våre barn* tar Daniell utgangspunkt i varden, som et symbol på minner i landskapet. Kunstverket vil bestå av 77 sammensatte deler, en del for hvert av ofrene i terrorangrepet. Ved å invitere 77 ulike kunstnere til å gi hvert sitt symbolske bidrag til verket, ønsker Daniell å inkludere en demokratisk og kollektiv stemme i minnesteedet.

Beate Hølmebakk presenterte sitt og Per Tamsens forslag *22.juli-plassen*. Hølmebakk og Tamsen i Manthey Kula foreslår et nytt navn på søndre del av Johan Nygaardsvolds plass, *22. juli plassen*. Her vil de bygge en sirkulær form i bronse, ni meter i diameter, med åpning mot 22. juli-senteret. Formen stenger ute støy og reflekterer samtidig lyd – alt som blir sagt i rommet høres av alle. Bakken rundt er en variasjon over Erling Viksjøs relieff på søylene i Høyblokka.

Rags Media Collective ved Shuddhabrata Sengupta og Jeebesh Bagchi presenterte sitt og Monica Narula sitt forslag *22 July National memorial*.

Rags Media Collective tar utgangspunkt i tid og bevegelse i sitt forslag til 12 skulpturelle klokker i ulike fugleformasjoner, hvor integrerte LED-skjermer kan vise endringer av vind og tidevann i sanntid. Minnesteedet vil også inneholde en søyle i glass, som står som viseren i et solur med innriss av navnene på de 77 terrorofrene.

Suzanne Lacy presenterte sitt og Sumaya Vallys forslag '22July Memorial'. Forslaget tar utgangspunkt i stillaset som et verktøy for støtte og reparasjon. En gullfarget grid-konstruksjon blir utgangspunktet for hager og grønne samlingsplasser, som oppfordrer til møteplasser og aktiviteter på tvers av kulturer og bakgrunner. Det er tenkt at deler av minnesteedet kan vokse seg utover i byen, som et samlende monument i evig utvikling.

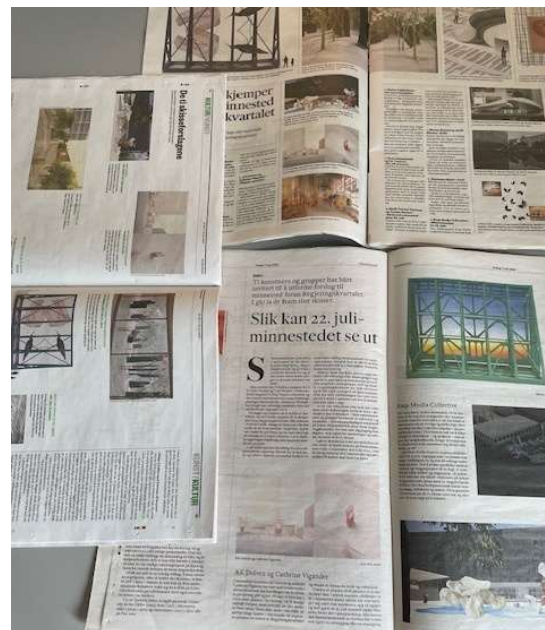
Kjetil Trædal Thorsen og Jorunn Sannes presenterte sitt forslag 'Nasjonal minnesteet etter 22.juli'. I Snøhetta tar utgangspunkt i to skålformasjoner med et vannspeil rundt i sitt forslag. Den ene skålen er tenkt som et felles uterom med 77 sitteplasser; den andre vrenses opp ned og blir til et hvelv over inngangen til 22. juli-senteret. De to skålene er avhengige av vridningen mellom seg for å stå støtt, og blir et bilde på demokratiet som vårt felles overbygg.

Opptak av presentasjonene, og et 10 siders dokument av hvert forslag finner du på denne siden <https://koro.no/ti-skisseforslag-til-minnesteet-etter-22-juli/>

Reaksjoner på forslagene

Forslagene ble publisert på nett samme dag, og det ble publisert en rekke artikler i media, inkludert et innslag på Dagsrevyen samme dag. Alt i alt ble det bred oppmerksomhet, og mange medier omtalte alle de ti skisseforslagene.

Før offentliggjøringen på Nasjonalmuseet inviterte KORO pressen til et frokostmøte for å orientere om prosessen som hadde vært og viktige forutsetninger, dette bidro både til interesse og opplyste artikler om arbeidet.

Et liv i kamp

I går ble ti skisseforslag til nytt nasjonalt minneste etter 22. juli presentert. Flere av dem virker interessante. Men hva slags minneste trenger vi?

Av Mariann Enge 07.06.24 Kommentar

Oppslag i papiraviser og digital fagpresse etter presentasjon av de ti forslagene.

Klassekampen fulgte opp med å lage artikkelen «folkets røst» der de over 4 sider intervjuet folk på gata om hva de syns om de ti forslagene. Alle saker som er skrevet i media er samlet og delt med juryen underveis i prosessen.

De ti forslagene ble trykket opp i egne hefter og heftene ble sendt til relevante steder og personer som 22. juli-senteret, Utøya, støttegruppen ol. KORO's prosjektorganisasjon traff representanter fra støttegruppen, Statsbygg, 22. juli-senteret, departementsansatte og AUF for å orientere om forslagene og lytte til innspill.

Konkurransens andre trinn

På jursamling 29. og 30. august besluttet juryen hvilke tre deltagere som skulle inviteres til å videreutvikle forslagene sine i konkurransens andre trinn.

De tre inviterte var: Matias Faldbakken, Raqs Media Collective og Henning Sunde, Hanne tyrmi og Rainer Stange.

Juryens vurdering av alle ti forslagene, beslutning om tre forslag og råd om videreutvikling ble offentliggjort: <https://koro.no/content/uploads/2024/09/Nasjonalt-minnested-etter-22.-Juli -Jurybegrunnelse trinn-1.pdf>

– EN VARSOM PROSESS

Rodeo-arkitekt Henning Sunde og landskapsarkitekt Rainer Stange er sammen med billedkunstner Hanne Tyrmi videre i konkurranse om 22. juli-minnesmerke.

Store modellarkitektur av utvalgte treer som er av en kind med grønne venter. Forslaget til Sunde, Stange og Tyrmi. Minne-undersigneringer ble som utvalgt av juryen som formidlet. Rodeo-arkitekt Henning Sunde og landskapsarkitekt Rainer Stange er sammen med billedkunstner Hanne Tyrmi videre i konkurranse om 22. juli-minnesmerke. (Illustrasjon: Rainer Stange)

To av tre sterke deltakere i siste runde

Olsefjord på Jorden Rodeo-undersigning. Rodeo-arkitekt Henning Sunde og landskapsarkitekt Rainer Stange er sammen med billedkunstner Hanne Tyrmi videre i konkurranse om 22. juli-minnesmerke. (Illustrasjon: Rainer Stange)

Publisert: 19.08.2024 - 19.12

I dag ble det offentliggjort hvilke tre deltakere som går videre til fase to av konkurransen om å lage det permanente nasjonale minnestedet etter 22. juli i regjeringskvartalet. De utvalgte er Matias Faldbakken, Raqs Media Collective og trekløveret Henning Sunde, Hanne Tyrmi og Rainer Stange. Listen er ikke rangert.

ARKITECTUR OG KUNST
#2024-08-19

Nyhet om de tre som gikk videre i konkurransen ble omtalt i flere medier. Utklipp over er fra fagpressen: Arkitektur og kunstavisen

Rammene for konkurransens andre trinn, krav til leveranse og deltagelse framgår av [konkurranseprogram for trinn 2](#)

Andre trinn av konkurransen startet i september 2024 med felles befaring med de tre deltagerne, møte med departementsansatte og deretter møte med ledelsen i AUF. I løpet av høsten jobbet deltagerne videre med forslagene sine i dialog med KORO. Underveis traff de Statsbygg, støttegruppen etter 22. juli, 22. juli- senteret og juryen.

De tre deltagerne møtte ledelsen i AUF i september 2024. Til høyre: Raqs Media Collective møtte Nasjonal støttegruppe. Foto. KORO

Nasjonal støttegruppen møtte deltagerne underveis, til venstre på besøk i Hanne Tyrmis atelier, til høyre på besøk hos Matias Faldbakken. Foto. KORO

I oktober møtte deltagerne juryen for en underveis samtale. Foto: KORO

Underveis-samtale mellom jury og Raqs media Collective, foto: KORO

Høsten 2024 arrangerte KORO et femte seminar i kunnskapsserien. Flere av juryens medlemmer deltok i fagprogrammet.

Ingeborg Hjort og Fabian Wahl Sandvold i samtale. Raqs Media Collective deltok også på seminaret Collective histories- the role of art and memorials.

Jeremy Deller holdt presentasjon på seminaret. Til høyre: seminardeltagere fra Nasjonal støttegruppe

Det viktigste kunstprosjektet i Norge 2025

Området der det kommende nasjonale minnesteedet etter 22. juli skal utvikles i 2025. Illustrasjon: Statsbygg/Team Urbis.

Kunstavisen omtalte minnesteedet etter 22. juli som det viktigste kunstprosjektet i 2025 (5.12.24)

PUBLISERT
ANSVARLIG REDAKTØR

DES 05.2024 - 10:30
MONA GJESSING

Tre videreutviklede forslag

15. januar 2025 leverte deltagerne videreutviklede forslag, inkludert budsjett og realiseringsplan. 20. januar leverte deltagerne fysiske modeller og presenterte forslagene for juryen.

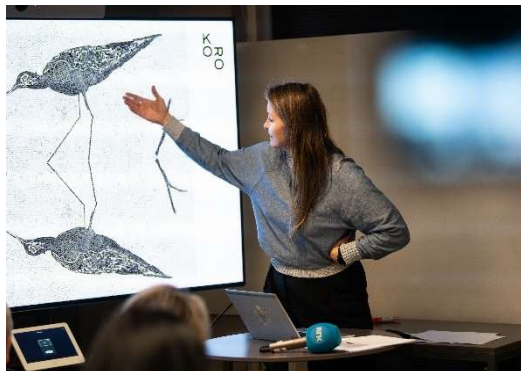
Presentasjon for juryen ble gjort i 22. juli-senteret sine lokaler 20. januar 2025

Det var satt av to timer til hver deltager/gruppe. Til forskjell fra første presentasjon deltok de ikke på hverandres, og presentasjonen var ikke offentlig.

For å sikre god informasjon om de tre forslagene ble modeller og en formidlingsfilm samt hefter med forslagene vist i 22. juli- senteret.

De videreutviklede forslagene og filmer om forslagene ble offentliggjort 29. januar. <https://koro.no/tre-forslag-til-minneste-et-22-juli/> Ved offentliggjøring av de videreutviklede forslagene ble pressen invitert til senteret.

Trude Schjelderup Iversen presenterer de tre forslagene på presselunsj. Digitaliserings- og forvaltningsminister Karianne Tung møtte pressen ved offentliggjøring av de tre videreutviklede forslagene.

Før materialet ble vist på senteret og på nett ble det i samarbeid med departementet, støttegruppen etter 22. juli og 22. juli- senteret arrangert en samling der alle etterlatte ble invitert til å se forslagene før de ble offentliggjort. Her var også fire av juryens medlemmer med.

Samling for etterlatte i 22. juli-senteret, 25.januar 2025

Samling for etterlatte, med presentasjon av forslag og modeller, 25.januar 2025

I løpet av februar, mars og fram til jurybeslutning i april holdt KOROs prosjektorganisasjon en rekke presentasjoner, både åpne og for inviterte grupper og møtte viktige grupper.

Ifølge 22. juli-senteret var det stor interesse for å se forslag og modeller, både blant allmennheten og skoleklasser. Flere besøkende har uoppfordret fortalt at det er første gang de besøker senteret, og at de kom fordi de ønsket å se forslagene. Senteret forteller om besøkende som har brukt lang tid på å lese presentasjonene og se filmer, og at det har blitt fine samtaler og diskusjoner mellom ansatte og besøkende. I senteret har det vært mulig å legge igjen skriftlige innspill og refleksjoner rundt spørsmålet: Hva er et godt minneste for deg? 234 lapper med innspill og refleksjoner ble levert i senteret, og disse er lest av juryen.

Når blir det nok involvering?

Var det opp til folkemeningen, er det slett ikke sikkert at det ville være mulig å enes om noe nasjonal minneste etter 22. juli.

Av Mariann Enge 30.01.25 Kommentar

Monica Narula, Jeebesh Bagchi og Shuddhabrata Sengupta (Raqs Media Collective), 22nd July Memorial. A Proposal. Illustrasjon: Raqs Media Collective.

■ Å lage et minneste etter 22. juli er vår tids mest beryktede nasjonale kunstprosjekt. Etter at de tre underlige finalistene ble presentert forrige uke, er de fleste enige om at forslaget til Raqs Media Collective er utvilsomt det beste. Mange holder «En minneste» som foretatt, laget av Hansen, Tysning, Hanning Sund og Rainer Stang, selv merst. Jeg dette forslaget vilker enestående og overbelegende, og at Mattias Falkenhedens forslag, «En opprøstdelstede», er klart sterkest.

Det foretrekkes minneste som skal bestå av planete og en 3D-brookskulptur. I en bygnings i midten, skal det stå en stube med caruseller til de droppet. Trærne skal symbolisere livets ryllike, min dette er en platt og idyllisk metode. Videre ligger brookskulpturen på grønt, og omkavringene av stubeen gir preg av mystiske illusjoner.

Jeg mener det er ulikhet å lage et minneste som overlegen og på 22. juli. Minneste bør ikke gi ansettelse til en 22. juli-beførelse. Forslaget foreslår i stor grad å dekke en atmosfære og fremkalle spesifikke følelser. Minneste bør ikke på en måte de følelser vil være ulikhet, ikke velkomme på minneste, og det er utvilsomt

«En opprøstdelstede» gir klar av alle følger. Følelser på 22. juli er en spesiell vadsdag med den mestall, artikkel som ble brukt til å belysne og oppbevare Plakaten «Plakaten», da Y-bokka ble revet. Fuglen

«Gesten fremstår som svært omsorgsfull»

er typisk for Tysningens. Det lufte bade trykksensoren ut i landskapet omkring, hvor vi skal finne eller lese. Boken av den skapen bade blir beskyttet av den belysning, mestall, men, og denne gesten fremstår som svært omsorgsfull.

Forslaget ligger en 3D-platen, platen, og en god avhengig medien på 22. juli-sammenheng som svært omsorgsfull.

«En opprøstdelstede» skal trilles direkte med luftebokka og kan tenkes som en trygg og minneste som atmosfære og minneste og omsorgsfull, knyttet og mer knyttet til det forslaget en stjerne, og en vis oppsettning til alle minneste som engasjerte og, men som ikke bør i 22. juli-beførelse. Men, og denne boken av luftebokka er den koeffisienten historien, den belysning minneste som er luftebokka og gir lufte bok som formling.

Arvid Bråten

Nettavisen

utdragsvisen

nasjonal minneste etter 22. juli

Faldbakkens forslag er sterkest

■ Å lage et minneste etter 22. juli er vår tids mest beryktede nasjonale kunstprosjekt. Etter at de tre underlige finalistene ble presentert forrige uke, er de fleste enige om at forslaget til Raqs Media Collective er utvilsomt det beste. Mange holder «En minneste» som foretatt, laget av Hansen, Tysning, Hanning Sund og Rainer Stang, selv merst. Jeg dette forslaget vilker enestående og overbelegende, og at Mattias Falkenhedens forslag, «En opprøstdelstede», er klart sterkest.

Det foretrekkes minneste som skal bestå av planete og en 3D-brookskulptur. I en bygnings i midten, skal det stå en stube med caruseller til de droppet. Trærne skal symbolisere livets ryllike, min dette er en platt og idyllisk metode. Videre ligger brookskulpturen på grønt, og omkavringene av stubeen gir preg av mystiske illusjoner.

Jeg mener det er ulikhet å lage et minneste som overlegen og på 22. juli. Minneste bør ikke gi ansettelse til en 22. juli-beførelse. Forslaget foreslår i stor grad å dekke en atmosfære og fremkalle spesifikke følelser. Minneste bør ikke på en måte de følelser vil være ulikhet, ikke velkomme på minneste, og det er utvilsomt

«En opprøstdelstede» gir klar av alle følger. Følelser på 22. juli er en spesiell vadsdag med den mestall, artikkel som ble brukt til å belysne og oppbevare Plakaten «Plakaten», da Y-bokka ble revet. Fuglen

«Gesten fremstår som svært omsorgsfull»

er typisk for Tysningens. Det lufte bade trykksensoren ut i landskapet omkring, hvor vi skal finne eller lese. Boken av den skapen bade blir beskyttet av den belysning, mestall, men, og denne gesten fremstår som svært omsorgsfull.

Forslaget ligger en 3D-platen, platen, og en god avhengig medien på 22. juli-sammenheng som svært omsorgsfull.

«En opprøstdelstede» skal trilles direkte med luftebokka og kan tenkes som en trygg og minneste som atmosfære og minneste og omsorgsfull, knyttet og mer knyttet til det forslaget en stjerne, og en vis oppsettning til alle minneste som engasjerte og, men som ikke bør i 22. juli-beførelse. Men, og denne boken av luftebokka er den koeffisienten historien, den belysning minneste som er luftebokka og gir lufte bok som formling.

Arvid Bråten

Nettavisen

utdragsvisen

nasjonal minneste etter 22. juli

Faldbakkens forslag er sterkest

■ Å lage et minneste etter 22. juli er vår tids mest beryktede nasjonale kunstprosjekt. Etter at de tre underlige finalistene ble presentert forrige uke, er de fleste enige om at forslaget til Raqs Media Collective er utvilsomt det beste. Mange holder «En minneste» som foretatt, laget av Hansen, Tysning, Hanning Sund og Rainer Stang, selv merst. Jeg dette forslaget vilker enestående og overbelegende, og at Mattias Falkenhedens forslag, «En opprøstdelstede», er klart sterkest.

Det foretrekkes minneste som skal bestå av planete og en 3D-brookskulptur. I en bygnings i midten, skal det stå en stube med caruseller til de droppet. Trærne skal symbolisere livets ryllike, min dette er en platt og idyllisk metode. Videre ligger brookskulpturen på grønt, og omkavringene av stubeen gir preg av mystiske illusjoner.

Jeg mener det er ulikhet å lage et minneste som overlegen og på 22. juli. Minneste bør ikke gi ansettelse til en 22. juli-beførelse. Forslaget foreslår i stor grad å dekke en atmosfære og fremkalle spesifikke følelser. Minneste bør ikke på en måte de følelser vil være ulikhet, ikke velkomme på minneste, og det er utvilsomt

«En opprøstdelstede» gir klar av alle følger. Følelser på 22. juli er en spesiell vadsdag med den mestall, artikkel som ble brukt til å belysne og oppbevare Plakaten «Plakaten», da Y-bokka ble revet. Fuglen

«Gesten fremstår som svært omsorgsfull»

er typisk for Tysningens. Det lufte bade trykksensoren ut i landskapet omkring, hvor vi skal finne eller lese. Boken av den skapen bade blir beskyttet av den belysning, mestall, men, og denne gesten fremstår som svært omsorgsfull.

Forslaget ligger en 3D-platen, platen, og en god avhengig medien på 22. juli-sammenheng som svært omsorgsfull.

«En opprøstdelstede» skal trilles direkte med luftebokka og kan tenkes som en trygg og minneste som atmosfære og minneste og omsorgsfull, knyttet og mer knyttet til det forslaget en stjerne, og en vis oppsettning til alle minneste som engasjerte og, men som ikke bør i 22. juli-beførelse. Men, og denne boken av luftebokka er den koeffisienten historien, den belysning minneste som er luftebokka og gir lufte bok som formling.

Arvid Bråten

Nettavisen

utdragsvisen

nasjonal minneste etter 22. juli

Faldbakkens forslag er sterkest

■ Å lage et minneste etter 22. juli er vår tids mest beryktede nasjonale kunstprosjekt. Etter at de tre underlige finalistene ble presentert forrige uke, er de fleste enige om at forslaget til Raqs Media Collective er utvilsomt det beste. Mange holder «En minneste» som foretatt, laget av Hansen, Tysning, Hanning Sund og Rainer Stang, selv merst. Jeg dette forslaget vilker enestående og overbelegende, og at Mattias Falkenhedens forslag, «En opprøstdelstede», er klart sterkest.

Det foretrekkes minneste som skal bestå av planete og en 3D-brookskulptur. I en bygnings i midten, skal det stå en stube med caruseller til de droppet. Trærne skal symbolisere livets ryllike, min dette er en platt og idyllisk metode. Videre ligger brookskulpturen på grønt, og omkavringene av stubeen gir preg av mystiske illusjoner.

Jeg mener det er ulikhet å lage et minneste som overlegen og på 22. juli. Minneste bør ikke gi ansettelse til en 22. juli-beførelse. Forslaget foreslår i stor grad å dekke en atmosfære og fremkalle spesifikke følelser. Minneste bør ikke på en måte de følelser vil være ulikhet, ikke velkomme på minneste, og det er utvilsomt

«En opprøstdelstede» gir klar av alle følger. Følelser på 22. juli er en spesiell vadsdag med den mestall, artikkel som ble brukt til å belysne og oppbevare Plakaten «Plakaten», da Y-bokka ble revet. Fuglen

«Gesten fremstår som svært omsorgsfull»

er typisk for Tysningens. Det lufte bade trykksensoren ut i landskapet omkring, hvor vi skal finne eller lese. Boken av den skapen bade blir beskyttet av den belysning, mestall, men, og denne gesten fremstår som svært omsorgsfull.

Forslaget ligger en 3D-platen, platen, og en god avhengig medien på 22. juli-sammenheng som svært omsorgsfull.

«En opprøstdelstede» skal trilles direkte med luftebokka og kan tenkes som en trygg og minneste som atmosfære og minneste og omsorgsfull, knyttet og mer knyttet til det forslaget en stjerne, og en vis oppsettning til alle minneste som engasjerte og, men som ikke bør i 22. juli-beførelse. Men, og denne boken av luftebokka er den koeffisienten historien, den belysning minneste som er luftebokka og gir lufte bok som formling.

Arvid Bråten

Nettavisen

utdragsvisen

nasjonal minneste etter 22. juli

Faldbakkens forslag er sterkest

■ Å lage et minneste etter 22. juli er vår tids mest beryktede nasjonale kunstprosjekt. Etter at de tre underlige finalistene ble presentert forrige uke, er de fleste enige om at forslaget til Raqs Media Collective er utvilsomt det beste. Mange holder «En minneste» som foretatt, laget av Hansen, Tysning, Hanning Sund og Rainer Stang, selv merst. Jeg dette forslaget vilker enestående og overbelegende, og at Mattias Falkenhedens forslag, «En opprøstdelstede», er klart sterkest.

Det foretrekkes minneste som skal bestå av planete og en 3D-brookskulptur. I en bygnings i midten, skal det stå en stube med caruseller til de droppet. Trærne skal symbolisere livets ryllike, min dette er en platt og idyllisk metode. Videre ligger brookskulpturen på grønt, og omkavringene av stubeen gir preg av mystiske illusjoner.

Jeg mener det er ulikhet å lage et minneste som overlegen og på 22. juli. Minneste bør ikke gi ansettelse til en 22. juli-beførelse. Forslaget foreslår i stor grad å dekke en atmosfære og fremkalle spesifikke følelser. Minneste bør ikke på en måte de følelser vil være ulikhet, ikke velkomme på minneste, og det er utvilsomt

«En opprøstdelstede» gir klar av alle følger. Følelser på 22. juli er en spesiell vadsdag med den mestall, artikkel som ble brukt til å belysne og oppbevare Plakaten «Plakaten», da Y-bokka ble revet. Fuglen

«Gesten fremstår som svært omsorgsfull»

er typisk for Tysningens. Det lufte bade trykksensoren ut i landskapet omkring, hvor vi skal finne eller lese. Boken av den skapen bade blir beskyttet av den belysning, mestall, men, og denne gesten fremstår som svært omsorgsfull.

Forslaget ligger en 3D-platen, platen, og en god avhengig medien på 22. juli-sammenheng som svært omsorgsfull.

«En opprøstdelstede» skal trilles direkte med luftebokka og kan tenkes som en trygg og minneste som atmosfære og minneste og omsorgsfull, knyttet og mer knyttet til det forslaget en stjerne, og en vis oppsettning til alle minn

[illegible]

34

KULTUR/MINNESTEDER

No. 96, 12. juli 2012, side 34

Rettssaker og konflikt har prøvet forløperne på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

FORANKRING, FORANKRING, FORANKRING

Av: Pär Boman, Bjørn og Odine Brennevig

Det som alle minnerstene i kunstnersteden har i seg er en varighet på 22 år. Men det som egentlig var en utrolig utfordring for de tre kunstnerne var å lage minnerstene som var i seg selv en varighet. De tre kunstnerne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Prøvet med agnert.

Utsagnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne.

Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne.

Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne.

Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne.

Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne.

Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne.

Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne.

Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne. Minnet er som det er med minnet i brenne.

Forløperne har nemlig laget minnerstene på et løp og minnet minnerst edet 22. juli. Støter haljer og læstingslapper i en keltig og mildt løst kunstnerisk minnerst.

Etter deltageres presentasjoner 20. januar, hadde juryen fire samlinger. I disse møtene har juryen hatt supplerende samtaler med de tre deltagerne. Juryen har befart området for minnesteedet på nytt, og Statsbygg med entreprenører har bidratt som jurystøtte på stedet.

Kåring av vinner

20 og 21. mars var juryen samlet på Sundvollen for å ta en endelig avgjørelse. Etter grundige diskusjoner samlet de seg om å velge «En opprettholdelse» av Matias Faldbakken som vinner av konkurransen.

Beslutning om vinner ble offentliggjort 8. april på et åpent arrangement på kunsternes Hus. Juryens begrunnelse ble publisert samme dag, og utdrag fra begrunnelsen ble lest av hele juryen.

<https://koro.no/juryen-valgte-en-oppretholdelse-av-matias-faldbakken-som-minnsted-etter-22-juli-i-regjeringskvartalet/>

Nasjonal støttegruppe ved nestleder Tor Inge Kristoffersen og leder Lisbeth Røyneland, samt AUF ved leder Gaute Skjervø holdt taler ved offentliggjøringen, og vektla betydningen av minnesteder etter 22. juli

Hele juryen talte og leste utdrag fra begrunnelsen. Juryleder Marianne Borgen innledet.

Jurymedlemmene Regitze Schäffer Botnen (Nasjonal støttegruppe) og Fabian Wahl Sandvold (AUF) talte sammen med resten av juryen på offentliggjøringen 8. april

Offentliggjøringen var åpen for alle, og det var stort oppmøte blant direkte berørte og bred interesse fra presse. Matias Faldbakken avsluttet arrangementet med å fortelle om forslaget «En opprettholdelse»

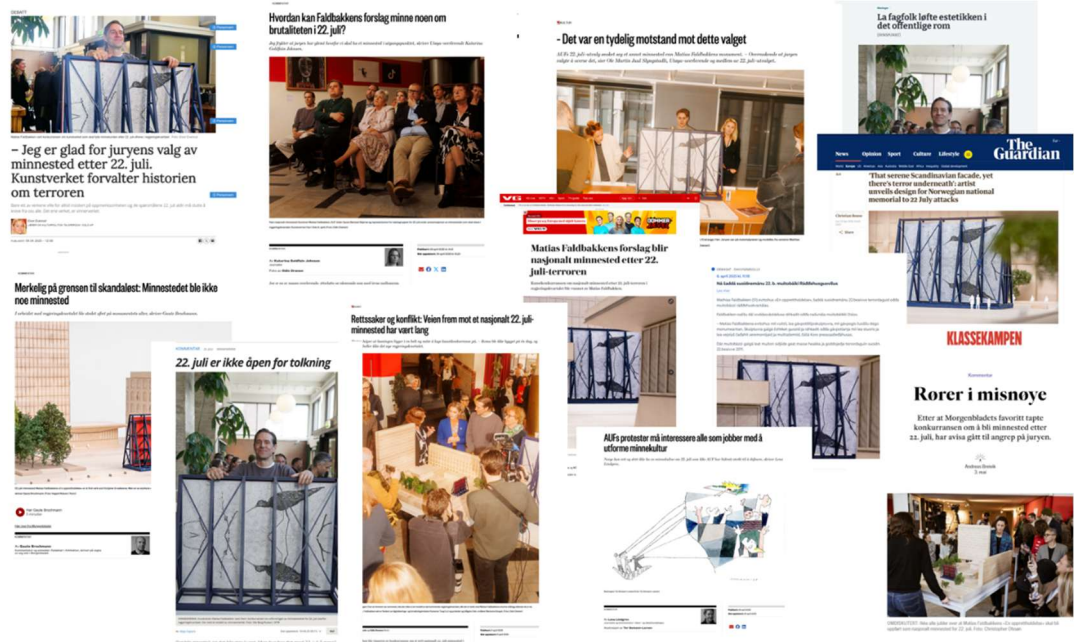
Dagen ble avsluttet med det siste seminaret i kunnskapsserien med overskriften Hva kan minnesteder gjøre? Opptak av seminar og taler ved offentliggjøring:

<https://vimeo.com/1073454590>

Nasjonal støttegruppe ved Merete Stamneshagen og Regitze Schäffer Botnen og AUF ved Fabian Wahl Sandvold i samtale med Mari Magnus (KORO). Mathias Danbolt i samtale med Mechtild Widrich og Julio Garcia Murillo.

Offentliggjøringen fikk stor oppmerksomhet i media. Marianne Borgen, Matias Faldbakken og Fabian Wahl Sandvold deltok på Dagsnytt 18 samme kved. Faldbakken deltok også på Dagsrevyen. De fleste reaksjoner i media har vært positive eller nøytrale, men også negative reaksjoner på vinnerforslaget har kommet fram.

Utklipp av et utvalg saker publisert etter 8. april 2025

Utarbeidelse av forprosjekt

Etter 8. april har Faldbakken videreutviklet prosjektet i tett dialog med KORO og Statsbygg. Kostnader og framdrift er vurdert og Faldbakken har møtte viktige parter som AUFs 22. juli-utvalg og Nasjonal støttegruppe etter 22. juli.

Nasjonal støttegruppe publiserte et intervju med Faldbakken etter samlingen <https://xn--stttegruppen22juli-h4b.no/en-oppretholdelse-tankene-og-motivasjonen-bak-minnstedet/>

I april deltok KORO og Faldbakken på Nasjonal støttegruppe sitt årsmøte. 26. mai inviterte DFD departementsansatte til kulturlunsj i R5, med presentasjon fra Faldbakken og KORO.

16. juni ble forprosjekt med kostnadsestimat og framdriftsplan levert til DFD og med det var oppdraget KORO fikk i 2022 avsluttet.